

БЪЛГАРСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЯ ЗА КАКТУСИ

Ферокактус крусакантус

Ferocactus chrysacanthus

Ferocactus chrysacanthus subsp. *Chrysacanthus*

Беше време когато да имаш в колекцията си представител на рода Ферокактус беше повод за гордост. Сега времената са други, и в почти всяка колекция може да се види един или няколко представителя на този род.

Първият Ферокактус открит в природата е

Ferocactus recurvus. Милер го е описал като *Cactus recurvus* в своята "The Gardener's Dictionary" още през 1773 год. Като самостоятелен род Ферокактусите са отделени за първи път от Бритон и Роуз през 1922 год. До тогава те са били в род Ехинокактус. Както и при всички останали родове и при Ферокактусите няма точна и окончателна класификация. Според Бритон и Роуз рода включва 37 вида. Според последната класификация на Дейвид Хънт от 1999 г. в рода влизат 28 вида, а останалите девет са сведени до разновидности. Тази неразбория в броя и имената на видовете в рода не пречи на Ферокактусите да са едни от най-атраktivните кактуси, а *Ferocactus chrysacanthus* като един от най-ефектните представители на рода си много често, и напълно заслужено става център на колекцията.

Ferocactus chrysacanthus е описан от Бритон

Продължава на 3 страница

НОВИНИ

Добре дошли на страниците на Първото българско безплатно издание за кактуси и сукуленти!

Този проект се реализира напълно безплатно от потребители на форум Кактус БГ - <http://cactus-bg.com/forum/>

Целта ни е да популяризираме нашето хоби сред начинаещите български любители на кактуси и сукуленти, като им поднасяме селектирана и насочваща информация, необходима за правилното отглеждане, запознаване с таксономията и класификацията на тези растения.

РЕКЛАМА

Ботаническа градина "Серафимови" - Късче от Рая на Земята

Ботаническа градина „Серафимови“ се намира в източния край на село Велика, на 2800 м. от морския бряг /с. Лозенец/, на 40 м надморска височина в полите на последния хребет на Странджа – „Граничар“.

Основана е през 1986 г., когато Серафим Серафимов и Радка Серафимова се заселват след пенсионирането си в село Велика и започват създаването и изграждането на своята мечта – Смесена малка ботаническа градина.

Ежегодно Градината се посещава от около пет хиляди души, предимно през периода май-септември и по-слабо, но без прекъсване, дори през зимния период.

Най-голяма е колекцията от кактуси - над 1600 вида и сукуленти - около 180 вида, което я прави най-богатата частна колекция за източна България.

ЛИЧНОСТИ - сем. Серафимови

Кактуси - примамливи бодливи приятели!

Серафим и Радка Серафимови

Под небето няма нищо случайно - казват фаталистите. Да, но и предопределено няма, защото всичко е движение. Случайно съвпадение на обстоятелствата могат да дадат неочакван активен живот на взаимно свързани склонности умения.

През цялото си действено съществуване Радка, появила се сред цветния ковчег на славната Шипка, е тичала сред дъха на подбузджанските слънчеви китки и дъхави билки. Едва ли случайно те са я тласнали в обятията на Агрономическия

светлик на Софийския Университет, сам той далечен потомък на още по-далечната първа българска - охридска - Св.- Климентова „лампада“. Дълбоко увличаща е биологията на субтропичните и южните вечно зелени и листопадни топлолюбиви растения. Още по-увлекателна е неотгледаната работа за тяхното пренасяне и привикване в непривичните за тях природни условия на „шарения умерен“ климат на нашата страна.

Под крилото на Големия човек – Акад. Проф. Дончо Костов, Радка Песева-Серафимова и Серафим Серафимов замениха многообещаващата професорска пътека в София с неизбродния каменлив друм на изследователска работа в провинцията. Така се появи Опитната станция по южни култури, гр. Мичурин (Царево) - гр. Поморие.

Безкрайни минути, изпълнени с изучаване, сеене, засаждане, отглеждане и внедряване в производството на нови и традиционни за България овощни култури: смокини, нар, райска ябълка, маслина, цитрусови, фейхоа. И много други!

Казват, че родилните петна остават за цял живот! Очевидно, вярно е! Кърмата от старопланинските (Шипченски и Орешенски) слънчеви цветя и овошки неотлъчно ни подшушваха насо-

Продължава на 6 страница

НАПРАВЕНО В БЪЛГАРИЯ

MADE IN BULGARIA

Кристатите растения са красиво и интересно допълнение към всяка колекция. Почти няма голяма колекция в която да не присъстват един или повече от тях. И почти няма сериозен кактусар в колекцията, на който да не се е образувал спонтанно кристат кактус. От друга страна, специализираните колекции от само такива растения са голяма рядкост и в световен мащаб. Причина за слабото разпространение на кристатите кактуси е не само тяхната естетическа издръжаност, не всички кристати изглеждат добре, а главно ниската честота на мутациите водещи до появата им. Към това може да се добави и сравнително трудното закрепване на новопоявилото се кристатно семеначе. По-нататък то може да бъде размножено само по вегетативен път, което ограничава бързото му разпространение.

В тази статия ще ви разкажа за късмета да получа, закрепя и размножа една уникална и красива кристата форма на епителанта, ***Epithelantha pahrhisa***, която според последната класификация на Дейвид Хънт е синоним на ***Epithelantha micromeris***. Тя се появи съвсем случайно от двадесетина семена, получени от един чешки търговец на семена. Получените семена посях по стандартния за мен начин върху чист зеолит. За учудване всичките до едно покълнаха и бързо започнаха да нарастват. Понеже имах на разположение двадесет добре развиващи се семеначета реших да поекспериментирам, като половината от тях присадах върху перескиопсис ***Pereskopsis spathulata***. Те се прихванаха и бързо наедряха хранени от силната подложка. След около месец и половина разглеждайки ги ми направи впечатление, че някои от тях изглеждат някак странно - нещо изкривено имаше в тях. При по-внимателно разглеждане под лупа забелязах, че точката на растеж се е удължила и същевременно изкривила (снимки 1 и 2).

Е, рекох си, до тук добре, но това е само началото. Изчаках още два месеца, като едва ли не всеки ден им хвърлях по един поглед да видя как вървят нещата. Нещата вървяха добре и след още седмица дойде денят X, в който трябваше да се реши ще го бъде ли кристатото епителантче или не. Взех най-острия си скалпел и най-дебелото ми "миртило" - ***Myrtillocactus geometrizans***, върху който щях да присадя "епителантчето" (не ми се рискуваше с други подложки) и пристъпих към самото присаждане. Оказа се не лека задача, защото кристатото образуване беше почти изцяло кухо и само в двата края имаше малки плътни участъци с възможност за присаждане. За мой късмет присаждането мина успешно и присадената епителанта започна да развива типичния за кристатото растение гребен, който след година увеличи размера си многократно (снимки 3 и 4).

След три години кристатата стана много атрактивна и харесвана от много кактусари у нас, че и по света, след като нейна снимка пуснах и в няколко кактусарски сайта (голямата снимка).

За съжаление опитите ми да я размножа, като я присадя върху други стандартни подложки не успяха, миртилокактуса се оказа за сега единствения кактус който я приема.

Димитър Иванов - Практикар

Ферокактус крусакантус

Ferocactus chrysacanthus

Продължение от 1 страница

и Роуз в техният класически труд "The Cactaceae", публикуван през 1922г. По-късно описанието е допълнено от Оркут и Тейлър. Видът включва два подвида - *Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus* и *Ferocactus chrysacanthus subsp. Grandiflorus*.

Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus

Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus

Това е по-често срещаният в любителските колекции подвид. По правило стъблото е единично. Много рядко може да се разклони. Достига до метър на височина и трийсет сантиметра в диаметър, с до двацет и едно ребра леко изпъкнали в областта на ареолите. Ареолите имат нектарни жлези. Стъблото на добре развито възрастно растение е почти скрито от плътно обвиващите го бодли. Те достигат до двацет и повече, като половината от тях са централни, до пет сантиметра дълги, леко извити с кукичка на края. Най-често бодлите на *Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus* са жълти с брилянтен блясък, но се срещат и растения с оранжеви или червени бодли. В природните местообитания на вида 95 процента от растенията са с жълти бодли, четири са оранжеви и само един процент с червени. В любителските колекции много рядко може да се срещне видово чист *Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus* с червени бодли. Най-често зад табелките с това име стои хибрид на *Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus* с *Ferocactus cylindraceus*. Цветните пъпки се появяват близо до върха скоро след излизане на растението от зимна стагнация, развиват се сравнително бързо и в началото на лятото се разтварят. Напълно разтвореният цвят е около четири сантиметра в диаметър. Брилянтно жълт до оранжево червеникав, цветът зависи от цвета на бодлите. Плодът е удължено цилиндричен, около три сантиметра. Семената едри, до два и половина милиметра, черни на цвят.

Основната популация на този подвид е на остров Кедрос, който се намира близо до западното крайбрежие на централната част на полуостров Калифорния. Отделни екземпляри се срещат и на близкото островче Сан Бенито. В последните няколко години в каталозите на някои търговци се срещат и семена на *Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus* с локалитет остров Маргарита. Този остров се намира на

повече от 500 километра по на юг от основния остров Кедрос и това определя доста по-различния външен вид на растенията от тази популация. За мое съжаление аз все още не съм виждал нито растение, нито снимка на растение от тази локация.

Островният произход на този вид определя и неговите изисквания към околната среда които доста се различават от изискванията на останалите представители на този род.

Остров Кедрос и цялото западно крайбрежие на полуостров Калифорния се мият от дълбоководно, студено тихоокеанско течение. Това определя доста умерените за тази географска ширина температури. Максималните дневни температури на въздуха в най-горещите летни месеци не надхвърлят 35°C, нощните често са под 20°C. Това прави *Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus* не особено подходящ за оранжевирно отглеждане. Той не понася добре спарения, горещ оранжев въздух. Чувства се най-добре на открито, проветриво, максимално слънчево място. Почвеният му субстрат трябва да е максимално водо и въздухопроницаем, преимуществено минерален. В субстрата за семеначетата и младите растения може да има известно количество широколистна листовка. В почвата за възрастните растения листовката трябва да се замени (постепенно със всяко пресаждане което поне в началото е добре да се прави веднъж на две, три години) с глинесто песьчлива градинска почва. Поливат се обилно, но рядко. Преди следващата поливка почвата трябва да е изсъхнала напълно. Поливането се прави при слънчево и топло време. Ако времето е хладно е по-добре поливката да се отложи с няколко дена. И без друго кореновата система на Ферокактусите спира да усвоява влагата когато температурата на почвата е под 20°C. Това правило е особено важно за първите пролетни поливки, защото човек подлъган от слънчевото и топло време може да избърза да полее кактусите си, а почвата охладена от ниските нощни температури да е все още твърде студена и кореновата система на ферокактусите в стагнация. При по-млади растения засадени в малки саксии събуждането на корените може да бъде стимулирано като първата поливка се направи с достатъчно топла, почти гореща вода. Все пак ако поливката не е наложителна е по-добре да се изчака. Друга особеност която трябва да се знае е, че крусакантуса както повечето Ферокактуси, с увеличаването на възрастта все по-бавно излиза от стагнация и първата поливка трябва да се прави все по-късно. Най-добре е, ако растението е здраво и презимувало нормално първата поливка да се направи чак когато на върха се покажат нови, млади бодилчета.

Ferocactus chrysacanthus subsp. Grandiflorus

Този подвид е доста по-рядко срещан в любителските колекции. В природата се среща по бреговете на залива св. Вартоломей на полуостров Пунта Евгения, който от своя страна е разположен на западното крайбрежие на централната част на полуостров Калифорния, точно срещу островите Кедрос и Сан Бенито, където се

среща основния тип на вида Ферокактус крусакантус. Според специалистите *Ferocactus chrysacanthus subsp. Grandiflorus* се явява природен хибрид на *Ferocactus chrysacanthus subsp. Chrysacanthus* и *Ferocactus fordii*. Хибридизацията е станала достатъчно далеч във времето така, че основните признаци са твърдо закрепени. Тоест при сеитба на семена от *Ferocactus chrysacanthus subsp. Grandiflorus* сред семеначетата не се наблюдава разпад до изходните

Ferocactus chrysacanthus subsp. Grandiflorus

видове. В началото е бил описан като подвид на *Ferocactus fordii*, но заради доста по-големия му размер и оранжевите цветове през 1999 г. Н. Тейлор в *CITES Cactaceae Checklist* го описва като подвид на *Ferocactus chrysacanthus*. Някои автори са на мнение, че трябва да се обособи като самостоятелен вид, но това мнение не е прието. За разлика от основния тип на *Ferocactus chrysacanthus*, грандифлоруса има по-малко, до 7 централни бодли, най-долният от които плосък, до 5 мм. ширина с кукичка на края, а най-горния прав, кинжаловиден. Останалите 4-5 централни бодли са кръстообразно разположени, достигат до 5 см. на дължина, оранжево-червеникави, с течение на времето стсват кафеникаво-червени на цвят. Радиалните бодли доста повече от тези на основния подвид достигат до 20 на брой побелезникави, власинкоподобни, а най-долните 4-5 са по-дебели и яки. Цъфти доста по-рано от основния подвид. В природата това става още в края на февруари, до началото на април. Цветовете са жълти с червеникава ивица по средата на листчетата. По-големи от тези на основния подвид, до 6-7 см. в диаметър. Плодовете до 2 см. в диаметър, жълтеникаво-оранжеви на цвят. Семената са черни, едри, до 2-3 мм. на дължина и 1,5 мм. в диаметър.

До колкото в природата този подвид се среща близо до брега, на височина до 200 метра надморско равнище, изискванията му към разположение, почва и поливане са доста сходни с тези на основния подвид. Ферокактусите не се славят като много бързо растящи кактуси, а крусакантуса и в двата си подвида е един от най-бавните Ферокактуси. Редовното (през две, три години) пресаждане в младенческа възраст ускорява до някъде растежа. Възрастните растения е добре да се подхранват с комбинирани минерални торове с по-ниско съдържание на азот и богати на калий.

Пламен Петков - Склеры

Френски техники

Сеене на кактуси в найлонови торбички с кислородна вода

По-долу ще покажа един метод на сеене на семена на кактуси в найлонови торбички чрез дезинфекция на почвения субстрат с кислородна вода, вместо чрез обичайната температурна дезинфекция (чрез нагряване). Освен това кислородната вода подобрява значително степента на кълняемост на по-голямата част от семената.

Аз садя в найлонови торбички в "мини оранжерия за домашни условия", което позволява да се поддържа постоянно влажна атмосфера и висока скорост на растеж. В тази затворена, топла и влажна среда е задължително предварително да бъдат елиминирани във възможно най-голяма степен микро-организмите и средата да бъде запазена възможно най-стерилна. Вместо да дезинфекцирам използваните инструменти, да стерилизирам саксийките и субстрата чрез нагряване преди да започна да садя (нещо, което намирам, че е трудно и сложно, и което малко по малко унищожава физичните качества на субстрата), аз избрах химическата дезинфекция, която е много по-проста и бърза.

Подготовка

Аз използвам предимно минерален субстрат, вермикулит, почва за кактуси, Aquabasis plus (хранителен субстрат за аквариуми).

Ако саксийките са мръсни, трябва да се изчистят с парче плат, напоено с кислородна вода 3%. По същия начин е препоръчително да се дезинфекцира с кислородна вода всичко, което се използва, както и работната повърхност.

Ако саксийките имат големи дупки на дъното, парче салфетка, сгъната на две, се слага на дъното, за да се попречи на субстрата да изтече.

Саксийките се напълват догоре със субстрата. За стерилизирането на субстрата използвам разтвор на кислородна вода 1,5%, чрез разреждане на кислородна вода 3% със същия обем чешмяна вода. Използвайте по възможност готов

разтвор, приготвен в аптека, с посочен срок на годност на флакона и без добавки.

Що се касае до стабилността на кислородната вода, разтворът трябва да бъде приготвен не много преди използване и не трябва да е в контакт с метални елементи, с топлина и слънчева светлина. Изливам течността върху субстрата в саксийките и напоявам субстрата до пълно насищане с разтвор на кислородна вода 1,5 % (когато течността започне да излиза под саксийките).

След като вече субстрата е добре намокрен, сея веднага семената. Няма смисъл да ги дезин-

фекцирам предварително, това се извършва с една лъжица кислородна вода, допълнително излята върху вече посадените семена.

Саксийките се слагат в найлонови торбички за фризер с херметическо цип затваряне и поставят в мини оранжерия за домашни условия. Температурата в мини оранжерията достига максимум 31°C през деня и минимум 22°C през нощта.

Саксийките са на разстояние 15 см. от лампа

14 W с дължина 38 см (флуорисцентна лампа Aqua-glow), включена по 15 часа на ден.

Бележки за кислородната вода

* **Защо кислородна вода?** Кислородната вода е мощен дезинфектант, който действа чрез окисление, но е също много нестабилно вещество: молекулата му реагира твърде лесно и лесно се разгражда при топлина, слънчева светлина и при контакт с други елементи, с които тя влиза в реакция. Тя също така се разрушава от катализаторите и от ензимите, които се срещат при почти всички живи организми: $2H_2O_2 \rightarrow O_2 + 2H_2O$.

Освен това производните от реакцията (оксиди, кислород и вода) не са токсични за растенията.

* **Разграждане на кислородната вода:** Предположих, че ефектът на кислородната вода би изчезнал преди поникването на семената (в противен случай би убил растенията) и се оказа, че това наистина е така. Опитите със семена, подложени на бързо никнене, показват, че кислородната вода едва 3 дни след посяването не създава проблем, защото растенията поникват и растат нормално.

* **Ефект кислородната вода върху никненето на семената:** Кислородната вода влияе положително върху "събуждането" на всички видове семена, което сега е широко документирано. Семена на *Frailea sp.*, засяти с 0,75% и 1,5% кислородна вода поникват приблизително седмица по-рано отколкото семена от същия вид, засяти в стерилизирани саксийки при висока температура и с нормална вода. Тестовите с различни по вид кактуси винаги показват висока и по-ранна кълняемост при използването на кислородна вода 1,5% и 0,75%, като се препоръчва концентрация от 1,5%. Кислородна вода с концентрация 0,75% би могла да се използва при малки крехки семена, със слаба външна обвивка, която лесно може да бъде разрушена от кислородната вода.

* **Дезинфектиращ ефект на кислородната вода:** предимството на химическата дезинфекция е, че е с дълга продължителност и че продължава да действа и в найлоновите торбички, докато дезинфекцията с висока температура действа единствено по време на нагряването. По време на проведените експерименти се оказва, че кислородната вода 0,75% и 1,5% има същата дезинфектираща сила, както и стерилизацията при висока температура: няколко седмици след засяването нито една гъба или водорасло не е наблюдавано в саксийките. Но в няколко саксийки, обработени с кислородна вода 0,75% пониква малко плесен след няколко седмици (спорите на плесента са без съмнение по-резистентни), т.е. за предпочитане е да се използва кислородна вода 1,5%. Внимавайте - кислородната вода трябва да се разгради единствено от органичните материали, наличието на твърде много органика в субстрата може да доведе до твърде бързото ѝ разграждане и да понижи дезинфектиращия ѝ ефект. По същия начин когато имаме много мокър субстрат не бива да смесваме с кислородна вода. По-добре за няколко минути да го "минем" през микровълновата за дезинфекция или просто да го изсушим преди да приготвим субстрата.

* **Торове:** Поради химическите реакции, в които може да влезе кислородната вода, не се добавят течни торове към субстрата. Присъствието на почва и на Aquabasis Plus трябва да са достатъчни що се касае до всички необходими хранителни елементи за растенията. Вместо тях може да се използват и зърна *Osmocote* в субстрата на дъното на саксии (минерален тор на гранули с бавно освобождаване).

Тази статия гостува до нас с разрешение на Fabrice - <http://www.lecactusheuristique.com/article-29192157.html>

Благодарност за превода на тази статия към сем. Гергана и Клеман Пефер!!!

В пустинята Анца-Борега

Ферокактус цилиндрацеус беше най-забележимото и вездещо пустинно растение, но аз исках да откроя и други суккуленти в тая пустиня. Търсенето ми се провеждаше около шосе 78, както и отклонението за Борега спрингс. Сутринта и до обяд температури бяха поносими и даже приятни, макар и октомврийското слънце да напичаше без един облак да му попречи. В търсене на други кактуси нямаше как да не закача някоя цилиндропунция бигелови, като тая на снимката, разхвърляла отронени и видимо вкоренили се детки около себе си. Бодлите ѝ трудно се измъкват от кожата на жертвите, причинявайки силни страдания у любопитните хора или животни. Другият подобен ѝ кактус, Ц. гандери, не беше толкова опасен за приближаване, и също се срещаше доста често в ниските участъци, отличава с дългите си и разклонени от основата стебла.

По склоновете между камъните често намирах и ниски туфи на *Echinocereus engelmannii*, като тази, сгушила се до раздвоения ферокактус. Бодлите му варираха от бели до кафеникави или червеникави, както и комбинация от два цвята, видях и плодове, но цъфтежният сезон отдавна беше отминал.

Агавето (*Ageve deserti*) също беше навсякъде из тая пустиня, образувайки живописни групи в комбинация с другите бодливи обитатели.

В края на фото-излета ми, търсейки дребни мамиларии, попаднах и на друг интересен кактус - Цилиндропунция рамосисима, която изглежда като сух храст, докато не попаднеш съвсем близо в нея и не видиш бодлите по тънките и начленени стебла, сивеещи под пустинното слънце.

Джордж Грозев

Кактуси - примамливи бодливи приятели!

Продължение от 1 страница

ки по целия път. И като магнит, внушаваха влюбване в „неприсъщи“ за българския агроном чуждестранци – пъстри южняци, сукуленти: кактуси, сукуленти-некактуси какво ли още неядливо или украсно.

1975 г. Варшава. Международен симпозиум по овощарство. Сипят се научноизследователски данни от целия свят. Пита се кое можем да пренесем и внедрим в практическия живот на прочутото българско овощарство? Броените дни на този научен симпозиум са към края си. Накрай, малко разходка за лично удоволствие – за запознаване с Варшава и както обикновено, за изпразване на тънките джобове на българския учен в блестящите варшавски магазини. Не е чак толкова тъжно, че оскъдните „командировъчни“ са изчерпани. Очите могат да гледат без злоти! Може ли да не се погледне в магазините, пълни с причудливи местни и чуждестранни – екзотични цветя! Я гледай! – „трънливите“ тропически питомци – кактусите – имали такива красиви копринени цветове! Очите са примамени, апетитът идва спонтанно! Ами сега! В джоба дрънкат само „мемоарни“ полски монети! А желанието да имаш тези бодливи красавци е неутолимо! Срам не срам, директорката моли своята колежка – н.с. Дженева за услуга (заем). И още! Със заемите се събира възможност за шест нови непривични членове на домашната „градинка“. За щастие, преминават свободно през карантинното сито. „Хм! – що за тръни мъкнат хората?!“ – прокрадва се глухо очудване под чиновническата фуражка. Благодарим скрито! И снизходителността може да бъде... полезна! Приятният комизъм на събитие не е забравен и до сега!

А и как да бъде забравен! – та нали тази „подкваза“ за кратко време набъбна на близо 1800 члена на домашното семейство „Кактуси Серафимова“. Не само! То се разпъля извън дома, извън „женския свят“ на Опитната станция. Не, не е за учудване едностранно титулуваната „фирма“! Титуляр (мозък и сърце) си е Радка, – Серафим остана асистент, – твърде активен съучастник. Не случайно Радка Серафимова стана председател на секция „Кактусисти“ при Бургаското „Д-во на природолюбителите“, просъществувало до началото на „демократичната... ера“.

Често ни питат кой е най-старият кактус в колекцията. Едва ли някой може смело да отговори. Винаги не е известна точната възраст на появяващите се (закупени или подарени) нови членове на колекцията. Само подарените семеначета, отгледани от подаряващия колега-кактусист и собствено отгледаните могат да имат „кръщелно свидетелство“... с дата.

И все пак, като най-възрастен водим един от кактусите, купени със заемните злоти във Варшава.. Иначе! Кой ще се осмели да каже на колко години е неговата *Carnegiea gigantea*, като се знае, че в родината ѝ има растения по на близо две хилядолетия?

Нито пък бихме си позволили да си присвоим, като някои любители, смелост да предположим, че не само нашата, а и някоя друга кактусова колекция е „едва ли не най-старата в България“. Опазил ни Господ!... Колкото до най-богатата частна или друга колекция на видове и сортове – това може с приблизителна точност да определи само една анкета на Форум „Кактус БГ“. Макар че, по наше впечатление изглежда колекция „Пъков“ (Пловдив) да е най-богата. Вероятно, – за сега!

Навярно множеството кактусисти, онези, които се ровят непрекъснато в литературната (информационната) световна съкровищница за кактусовото царство, знаят отлично, че все още не всичко съществуващо в природните „резервативизори“ е открито и описано от тесните специалисти-ботаници. Някои казват 4-5 хиляди, други – над 6 000, та дори 8 000. Пък и едва ли някога ще може някой да „сложи точка на „i“то“! Защо ли? Ами, защото при кактусите, както сред членовете на рода *Amygdalus* (бадем) и въобще на сем. *Rosaceae* и на много други семейства, безспирно протича многопосочно вътрешовидово, междувидово, междуродово и т. н. кръстосано оплождане, спонтанна (свободна) хибридизация.. Може да се добави и едно особено обстоятелство. Обикновено най-богатото пишно формово разнообразие се наблюдава в характерни райони на родината на кактусите – Америка, резултат на различна вулканична (архаична и понова) тектонична дейност, причина за активна

изменчивост. На тази хлъзгава основа много запалени кактусисти и недотам прецизни изследователи се „радват“, че са станали „откриватели и автори“ на „нови видове“. А всъщност, просто са открили и описали нов хибрид или мутация – генетична или соматична. Но и неочаквани истински находки като съобщения в първия *on-line* брой на Форум нов прекалено миниатюрен вид кактус.

Това е и една от причините за постоянни спорове по наименованието на видовете и сортовете в множеството „богати“ колекции.

Безспорното за всеки, не само за заклетия кактусист, е едно: всички кактуси бъдат учудване със своята оригинална абсолютно ксерофитна природа: богата багрова красота и необикновеност, събрана в букети на върха (като при пародитите) или във венци (като при мамилариите) по периферията на маломерни (джуджевидни) растения, увенчани или короновани със странни „самодивски“ венци от розови, карминови и червени плодчета.

Дали има любими видове кактуси или сукуленти-некактуси? Едва ли истински кактусист може да се реши да отговори утвърдително на този въпрос! И, все пак, дали защото човек е склонен да се учудва и възприема по различен начин, с любопитство различността, като в природата и обществото, най-привлекателни си остават неестествените по устройство кристатни форми. Може би и затова, че още никой не е обяснил, нито целенасочено е постигнал причинността („механизма“) на това странно разнопосочно творение на природата. Защото е крайно непълно позоваването на гъбни реагенти, предизвикващи така наречените „фасциации“ „самодивски метли“ при някои дървесни и храстови растения. Неизвестността кара много кактусисти на „богати“ колекции да се отнасят с някаква боязън и недоверие в общуването (отгледните операции) с кристатните форми. Излъчваше мила детска боязън въпросът на добре известен аргентински (от гр. *Cordoba*) кактусист, F. Niederle, който се радва на невероятно разнообразие от причудливи природни и появили се при него, кристатни форми: „Дали няма да си загубя тази форма, ако

Симеон Идакиев е редовен гост на Ботаническа градина „Серафимови“

Кактуси - примамливи бодливи приятели!

я размножа с присаждане?”

Той, както и още по-известният фотограф-виртуоз **M. Velazquez** са ощастливени от тяхната родна природна даденост – очудващо разнообразие и пълнота на популации от кактуси и сукуленти-некактуси, включително самородни (дивни) кристални форми.

Заслужава да се каже, че кактусите създават множество трайни приятелски връзки по всички континенти. Хем приятно, хем малко тъжно! Да! Мечтаеш да имаш възможност да разполагаш с мощен фотоапарат, палатка, малко провизии и поне едно моторно велосипедче за седмици живот сред дивото райско разнообразие! За да можеш да промълвиш като **Lamartin** **“O temp, suspend ton vol!” - O време спри твоя полет! Helas.** Нам остава възможността да молим за щипка семенца, да имаме упорито създадената домашна тропическа колекция, с която да се хвалим и поделяме, понякога малко свидливо, с приятели и близки. И преди всичко вътрешното удоволствие от овладяване изкуството да отглеждаш и размножаваш необичайни растения.

Както обикновено, удоволствието не е само – то и не би било пълно, ако не се съпоставя с известни трудности и дори неудачи. Не минава без загуби на растения, понякога дори много ценни. Причини – много. Преди всичко – повърхностното изучаване на биологичните изисквания на различните видове, през различните възрасти, или слябо внимание към необичайните промени във външния вид.

Кактусите и всички сукуленти като живи организми имат своите болести и вредни насекоми – не само специфични, но и такива, които атакуват всякакъв вид растения.

„Космополитен“ вредител е паячето – без разлика червено или безеликавожълто. Това миниатюрно насекомо, видимо по-добре с помощта на лупа, има способността да се размножава с няколко поколения в един сезон, а специално при кактусите, които зимуват при плюсова температура, размножението е практически целогодишно. Паячето продупчва кожата на кактуса и се храни със сока и зелените хлорофилни клетки. Постепенно оплита фина паяжина по повърхността, която заедно с гъсто разположените подложни въздушни кухини придобива сивкаворъждив отенък.

Борбата с този мъник е много трудна и продължителна. Най-ефективните известни препарати като „пликтран“ съдържат живак и затова са забранени. Най-безопасни са минералномаслените емулзии, които, използвани късно през есента, покриват (задушават) яйцата и ларвите на паячето. Ефективни са силно отровните препарати Нуреле и Дурсбан, предлагани във фитоаптеките по-често като смес „нуреле-дурсбан“. Необходими са всички препоръчани предпазни мерки, маска, ръкавици, безветрено време, временно изолиране на домашните любимци – котки, кучета и т.н. Оказва се неефективно използването на силно отровните органофосфорни препарати като „форте“, „екатин“, „агрис“ и др. По-добре е да се избягват. За щастие все още кактусите не са обект на всеядната „бяла оранжерийна пеперудка“, нито на армията от гъсеници.

Опасен вредител по корените е един примитивен

първак – коренова въшка – да кажем, нещо подобно на филосерата по лозата. Поне лесно се унищожава с карате, вазтак и други инсектициди.

Големи проблеми създават упоритите кръвни „памучни“ въшки. Те се унищожават с 1-2 пръскания (през седмица) с 0.05% воден разтвор на нуреле или нуреле-дурсбан. В разтвора на тези препарати винаги се добавят няколко капки течен сапун за прилепелител.

Честно казано, най-капризен и опасен „вредител“ е водата. Кактусът може да издържи поредица от месеци без никакво поливане. „В Чили има райони, където в течение на 2-2.5 години не капва дъжд – каза един от нашите многобройни гости, посетил тази далечна страна, – а кактусите нехаят“. Тайната се крие в способността им да засмукват вода от влагата на въздуха през „мразовитите“ тропически пустинни нощи. Толкова, колкото им е необходима. Вакуумно, поради повишената концентрация на клетъчния сок, я всмукват трънчетата и кожата.

храна на мишките. Внимание! - С голямо удоволствие ги събират и складират мравките – крадат ги още докато лежат в узрелите плодове. Следователно, около съда със семената, пък и между саксиите, в които има растения с плодове за семена, трябва да се поръси или навлажнява с някой от препаратите „карате“, „вазтак“, „децис“. Да не се засяват семена без да са промити с розов разтвор от калиев перманганат. Е, има още ред изисквания! Твърде важно: почвата да е рохкава, глинестопесъчлива, най-подходяща е структурната – чимова почва – почистена от корените и растителните остатъци, без илови (глинести) частици, пропарена, без никакъв органически или минерален тор. Засявай семената на повърхността, без засипване. Почвената смес се напоява преди засяването! Покривай посевната кутийка (саксия) със стъкло или прозрачен плексиглас, или поне с чиста, прозрачна полиетиленова или полипропиленова торбичка. Не оросявай допълнително! Пониците се появяват масово до 3-4 дни след посева. Внимание! Въпреки всички мерки може да се появи „сечене по разсада“ Веднага се полива леко с розов разтвор на калиев перманганат или се напраща с някакъв фунгицид, например „фундазол“, „каптан“ и др. - без „син камък“ (меден сулфат).

Понякога ни питат кой вид кактус нямаме, но бихме желали да имаме. Е, това наистина е труден въпрос. Границите на желанието са условните граници на природното богатство! Иреално, нали? Мечта е по-голям брой чудати кристални форми.

Нашето съкровено горещо пожелание към всеки нов или обигран знаещ кактусист: задълбочавай знанията за

кактусите, чети! - за да са послушни и благодарни бодливите приятели!

Не се стреми да имаш всичко, за да не загубиш това, което вече имаш! Не се увличайте в междувидови кръстоски. И без нас природата е направила и продължава да твори хиляди форми! Няма да я шашнем с нашите бледи творения!

Но и дръзновението има право на „проба-грешка“! То е и път на съвършенстване!

Приятели, нали разбирате, че казаното в горните редове е шепя от океана знания за кактусите! Всяка следваща информация мултиплицира в поредица от нови въпроси.

Молим за извинение за използваните чуждоезикови понятия, въпреки удивително богатото словообразуване в българския език, поради граматически правила не за всичко имаме кратки свои заместители.

Април 2014 г.

Ст.н.с. I ст. ксн Р. Серафимова

Ст.н.с. С. Серафимов

Серафим и Радка Серафимови

А през дневния пек я изразходват твърде пестеливо. И така – верижен постоянен процес. Затова предизвиква усмивки у гостите ни споделяната в „интимен“ разговор с кактуса негова препоръка към кактусиста: „Забрави ме, за да ме имаш!“. Излишната почвена влажност води до „задуж“ и загниване на корените. Това е причината за указанието към всеки кактусист: през зимните месеци от октомври до края на март – нито капка вода за кактуса! Включително, дори без пулверизиране. Кактусите и без това през цялата зима са „потопени“ в предостатъчно влажна атмосфера. „Ами, ако са в топло помещение?“ – ще запита някой новак. Ето, другото голямо правило: Оставете кактусите през цялата зима в хладно (не и под нулата) сухо светло помещение! – да не растат, за да цъфтят обилно през май и юни. Ако зимуват на топло и с оросяване, те ако растат може и да не цъфтят. При това се етиолират – „изтеглят“, т.е. ненормално се удължават, развалят красивата закръглена форма.

Може да се каже, най-голямата тайна за успешно отглеждане на разсад от кактуси е изискването за сериозно изучаване на биологията на тези растения. И старателна подготовка на стерилни условия: почва, съдове, „парник“, отоплителна инсталация (благоприятни условия са 22-24 °C) и още ред изисквания! Семената са много дребни, особено на пародитите, литопсите и много други видове. По-едри са семената на опуниците. Кактусистите трябва да сушат промитите семена в „кутии“ от фина метална мрежа – те са любима

ОТГЛЕЖДАНЕ НА КАКТУСИ

ВКОРЕНЯВАНЕ В СЕРАМИС

Цитирам в мой превод писаното от познат от Белгия, който ме вдъхнови да пробвам и успея с вкореняване в **Seramis**. Следват писанията му.

За (пре)вкореняване на каквото и да е за нула време, Божи дар за любителите на сукуленти е **Seramis**.

Seramis е вид пухкава пенеста печена Вестервалдска глина. Външната повърхност не е спечена при висока температура. Гранулите са еднородни като структура отвън и отвътре. Като материал притежава невероятни капиллярни характеристики, задържайки влага, без да бъде мокър. Според автора, вкореняващата сила на материала е поради поддържането на постоянно налягане на водното изпарение на нивото на корените, без растението да бъде мокро или дори влажно *1.

По памет на автора, материалът се произвежда от същия вид глина, който се използва за керамичната кухненска посуда за готвене и печене Romertopf.

Простият закон на автора е, че ако нещо не се вкорени в **Seramis**, вероятно никога няма да се вкорени.

Като анекдот. Авторът е опитвал да вкоренява издънки от **Parodia** с години върху почти всякакъв субстрат, какъвто някой може да си представи. В повечето случаи коренови зачатъци са се появявали през късния октомври, което на практика е безполезно. Негови немски приятели му представили **Seramis** в началото на 90-те. Авторът провел експеримент с някои издънки и повечето се вкоренили за 3 седмици. Повече от смайващо! Продължил с рязането на издънки с леко подсушаване. Става дума за най-малко 100 броя. Бум! 4–5 седмици по-късно имал повече от 90 вкоренени и добре растящи нови растения. Между другото, авторът използва **Seramis** и за проблемни растения като субстрат за възстановяване (с необходимост от леко подхранване). Растенията могат да останат в този субстрат година, дори повече. За пример, отглежда всичките си семеначета **Eulychnia** в чист **Seramis**. Вдъхновение за това получил от умиращ **Eulychnia**, сложен в **Seramis** и забравен навън, който растял със светлинна скорост, независимо от цялото количество дъжд, който поемал. Почти 40 см височина към момента на споделяне на опита си. Просто невероятно нещо, както самият той възкликва.

Авторът споделя, че използва чист **Seramis**. Не

вярва на торовете на производителя. Скъпи и вероятно нищо особено.

В повечето случаи авторът оставя раната да засъхне върху **Seramis**. Не използва вече нищо за покриване на раната. Използвал е хормони за вкореняване в далечното минало. Имал е достъп до много различни. Единствените, които са имали нищожен ефект при кактусите са IBA и IAA. Всички останали изглеждат просто шарлатанство. Ефектът на хормонът за вкореняване е най-силно изразен, когато кореновите зачатъци вече са се образували. Вкореняване по-бързо от това с чист **Seramis** вероятно не е възможно *2. Авторът е пробвал с хормон за вкореняване върху **Seramis**, както и със **Superthrive** – никакво забележимо подобрение.

Редакция от автора: Хубава пемза може да бъде добра втора възможност (и първа, ако някой не може да си набави **Seramis**).

Авторът използва стари кутии от сладкиши, в които насипва слой от 2 см на дъното. На материала му трябва доста много време преди да е необходима замяна.

Авторът споделя, че с пемза или перлит някой може да има много по-добро начало, отколкото с керамзит и подобни. Минал е през тези материали.

Авторът пише, че е опитвал с много продукти от молерова глина, както и с други, защото издънки от **Parodia** се вкореняват много трудно на обикновени субстрати (както се очаква), преминавайки от материали за котешка тоалетна и през всички популярни добавки за субстрати за бонсай като Terramol, Biozorb, Ultrazorb, Akadama, Naudite, пемза (във всичките и форми) и т.н., налични в страната му (не съвсем Terramol, който е бил наличен само под формата на котешка тоалетна, следователно, по думите на автора, неподходящ за сравнение).

Mammillaria perezdelarosae andersoniana
снимка: Zmei40

*1. По мои наблюдения, при лоша вентилация и висока въздушна влажност раната плесенясва, както и серамиса под нея. Не допускайте това.
*2. Има производители, включително и в България, които с голям успех вкореняват с хормони.

Андрей Маринов

РЕКЛАМА

<http://cactus-bg.com/shop/>

<http://cactus-bg.com/clement/>

<http://cactus-bg.com/andro/>

Карте на редакторите

Редактор на броя: Димитър Иванов
Дизайн: Петър Шолеков

Оперативни редактори:

- Милена Стойчева
- Джордж Грозев
- Пламен Петков
- Клеман Пефер
- Андрей Маринов

Автор на логото: Иво Спасов

За контакти: sholekoff@gmail.com